

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของสื่อมวลชน

มีผู้ให้ความหมายของสื่อมวลชน (Mass media) ไว้ต่าง ๆ กัน สรุปได้ดังนี้
คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good 1973 : 351) ได้ให้ความหมาย
ของสื่อมวลชนในพจนานุกรมทางการศึกษา (Dictionary of Education) ว่า
สื่อมวลชน คือ เครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ข่าวสาร ไปสู่คนจำนวนมากในคราวเดียวกัน
เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ ฯลฯ

อรุณีประภา หอมเศรษฐี (2520 : 45) ได้ให้ความหมายของสื่อมวลชน
ว่า เราอาจหมายถึง ตัวแทน หรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่จะสื่อความคิด ทศนคติ ข่าวสาร
ไปสู่ประชาชน หรือมวลชนจำนวนมาก

สื่อดังกล่าวนี้ ไม่ได้มีแต่ค่านอุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์หรือรูปแบบทางค่านการ
พิมพ์ อาทิเช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือหนังสือต่าง ๆ เท่านั้น
แต่ยังกินความหมายกว้างไปถึงรูปแบบทางศิลปะต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับในมวลชน เช่น แฟชั่น
การ์ตูน เสื้อผ้า คนตรี การโฆษณา และสิ่งอื่น ๆ ด้วย

จากศัพท์ ทานุกรม ของแผนกอิสระวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ (2520 : 60) ได้ให้ความหมายของสื่อมวลชนว่า เป็นอุปกรณ์สำหรับใช้ในการ
การสื่อสารมวลชน เช่น หนังสือเล่ม หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ เป็นต้น

อนันต์ชนา อังกินันท์ (2521 : 24) กล่าวว่า คำว่าสื่อมวลชน (Mass
media) และสื่อสารมวลชน (Mass Communication) ทั้งสองคำได้ผ่านการพิจารณา
ของคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถานแล้ว อนุมัติให้คำทั้งสองคำนี้ใช้แทนกันได้

ซึ่งหมายความว่า สื่อมวลชนกับสื่อสารมวลชนจึงเป็นคำที่ไม่แตกต่างกัน แม้จะเป็นไปในทางปฏิบัติก็ตาม และยิ่งได้กล่าวถึง การสื่อความ ว่า เป็นการแสดงออกของการถ่ายทอดความคิด ข่าวสาร และการกระทำของบุคคลไปยังบุคคลอื่น และหากว่าการกระทำหรือข่าวสาร (Message) ใ้ผ่านเครื่องมือสื่อสาร เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สไลด์ ใบบลิว ฯลฯ ไปสู่มวลชน ซึ่งมีความแตกต่างกัน ไม่ว่า อายุ เพศ ฐานะความเป็นอยู่ ศาสนา สถานที่พักอาศัย การศึกษา เป็นต้น มวลชนเหล่านี้จะทราบถึงสิ่งที่จะเผยแพร่ ความหมาย หูต่ง่าย ๆ ก็คือ ความหมายนั้นจะถูกเผยแพร่ไปโดยสื่อมวลชนนั่นเอง

วัฒนา พุทธิขานุกรานนท์ (2521 : 1) กล่าวถึงสื่อมวลชนว่า สื่อมวลชน เกี่ยวข้องกับการติดต่อ (Communication) หรือการรับข่าวสาร ความคิด ประสบการณ์ และท่าทีซึ่งกันและกันได้ สื่อมวลชนที่กล่าวนี้ หมายถึง หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ส่วนคำจำกัดความของสื่อมวลชนกล่าวไว้ดังนี้ว่า สื่อมวลชนเป็นสถาบันรับใช้สังคม ใ้รวบรวมและเสนอข่าวสารไปสู่มวลชน และสังคมอย่างแพร่หลาย ใ้ความรู้และความ เพลิดเพลินอีกด้วย

ปรมะ สตะเวทิน (2526 : 126-127) ได้กล่าวถึง สื่อสารมวลชน (Mass communication) และสื่อมวลชน (Mass media) ว่า ศัพท์สองคำนี้ มักจะ ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด ว่าเป็นสิ่งเดียวกัน มีความหมายอย่างเดียวกัน และนำมาใ้ สับสนปนเปกัน จนคุประหนึ่งว่า ใ้แทนกันได้ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงแล้ว มีความหมาย แตกต่างกัน คำว่า สื่อสารมวลชนนั้น มีความหมายถึง กระบวนการ (Process) คือ เป็นกระบวนการสื่อสาร กับมวลชน ซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนการเช่นเดียวกับ การสื่อสาร ระหว่างบุคคล (Interpersonal communication) ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร ดังนั้นการใ้คำว่า สื่อสารมวลชนจึงมีความหมาย ว่า เป็นการพูดถึงกระบวนการสื่อสารทั้งกระบวนการ เป็นการหุ้ครอบค้อมถึงผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร สื่อที่ใ้ใช้ในการสื่อสารมวลชน เรียกว่า สื่อมวลชน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า คำว่า สื่อมวลชน ตามคำอธิบายของ

ปรมะ สตะเวทิน (2526 : 126-127) จึงมีความหมายเฉพาะถึงองค์ประกอบ
เพียงองค์ประกอบเดียว คือ ตัวสื่อ แต่มีใ้หมายถึง กระบวนการ (Process) ของ
การสื่อสาร โดยปกติแล้วสื่อที่ใช้ในการสื่อสารมวลชน หรือที่เรียกกันว่า สื่อมวลชน ได้แก่
หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ฯลฯ ซึ่งถูกใช้เป็นเครื่องมือสื่อสาร
(Message) ไปยังมวลชน (Mass audience)

พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นราชพิพงษ์ประพันธ์ (อ้างถึงใน วิรัช ลภีรัตนกุล
2526 : 177) ทรงกล่าวถึง การสื่อสารมวลชนไว้ สามารถสรุปได้ดังนี้ การสื่อสารมวลชน
เป็นเครื่องช่วยสื่อสารเฉพาะหน้ากัน แต่จะเป็นอุปกรณ์ใช้แทนกันที่เคียวหาได้ไม่ สารอันใด
ที่คนจะไม่ต่อต้านแต่พร้อมที่จะรับเอา ย่อมเป็นการเหมาะสมสำหรับการสื่อสารมวลชน
สารอันใดจะมีคนต่อต้าน และจะต้องลุล่วงอุปสรรคนั้นให้ได้แล้ว ย่อมเป็นสารเหมาะสม
สำหรับการสื่อสาร เฉพาะหน้ากัน ด้วยเหตุนี้การบันเทิงย่อมเหมาะสมสำหรับสื่อมวลชน
การส่งเสริม ถ้าส่งเสริมสิ่งที่คนไม่ชอบนัก ก็อาจประสบการต้านทาน แต่ถ้าส่งเสริม
กิจกรรมที่คนพอจะรับเอาไว้ ก็เป็นการเหมาะสมสำหรับการสื่อสารมวลชน การศึกษา
ก็เช่นเดียวกัน ถ้าให้การศึกษาที่เป็นข้อความคิดเห็นใหม่ ๆ ก็อาจมีการต้านทาน ซึ่งอาจ
ต้องลุล่วงไปให้ได้ ถ้าใช้สื่อมวลชนก็ต้องใช้ความพยายามลุล่วงอุปสรรคให้จงได้
ส่วนการโฆษณาชวนเชื่อ นั้น ย่อมเป็นการชักชวนให้เชื่อความคิดเห็น และวิธีการปฏิบัติ
ใหม่ ๆ จึงจะต้องเตรียมพร้อมที่จะเผชิญการต้านทาน

กล่าวโดยสรุปแล้ว สื่อมวลชน หมายถึง สื่อหรือเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร
ไปยังมวลชน หรือหมู่คนซึ่งเป็นผู้รับสารจำนวนมาก ไม่อาจกำหนดหมายได้เป็นการเฉพาะ
เจาะจง และเป็น การสื่อสารภายในระยะเวลาสั้น และรวดเร็ว โดยมีวัตถุประสงค์หลัก
ที่สำคัญ คือ เพื่อต้องการเผยแพร่กระจายข่าวสาร เพิ่มพูนความรู้ รวมทั้งเปลี่ยนแปลง
ทัศนคติ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และสิ่งพิมพ์
ต่าง ๆ เป็นต้น

ประเภทของสื่อมวลชน

วิรัช ลภีรัตนกุล (2526 : 178) ได้แบ่งสื่อมวลชนออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ
ได้ 2 ประเภท คือ

1. ประเภทสิ่งพิมพ์ (Printed media) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร
เป็นต้น

2. ประเภทแสงเสียง (Electronic media) ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง
โทรทัศน์ ภาพยนตร์ เป็นต้น

ซวรัตน์ เชิดชัย (2527 : 98-99) ได้แบ่งสื่อมวลชนออกตามลักษณะ
ความหมายของข่าวสารไปถึงผู้รับออกเป็น 2 ประเภทง่าย ๆ คือ สื่อร้อน (hot Media)
ซึ่งหมายถึง สื่อประเภทที่ใช้เป็นส่วนประกอบ หรือส่วนช่วยประชาสัมพันธ์ของผู้รับเพียง
อย่างใดอย่างหนึ่งในคราวเดียว แต่ให้ความหมายของข่าวสารได้สูง ซึ่งเป็นสภาวะของ
ข่าวสารซึ่งมีข้อมูลบรรจุอยู่เต็มที่ และสื่อเย็น (cold Media) เป็นสื่อประเภทที่ให้
ความหมายในข่าวสารต่ำ และอีกวิธีหนึ่ง เป็นการจับประเภทที่แพร่หลาย คือ การแบ่ง
ประเภทตามรูปแบบของวิธีการที่ใช้ผลิตข่าวสารออกมา สื่อที่ผลิตข่าวสารด้วยวิธีการพิมพ์
เรียกว่า สื่อพิมพ์ (Printed Media) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ หนังสือเล่ม ส่วนสื่อที่ผลิต
ข่าวสารด้วยการใช้ และการเปลี่ยนแปลงด้วยกระแสไฟฟ้า เรียกว่า สื่อไฟฟ้า
(Electronic Media) ซึ่งอาจแบ่งย่อย ๆ คือ สื่อเสียง (sound Media) และ
สื่อภาพ (Motion Media) สื่อประเภทนี้ที่สำคัญ ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง วิทยุ-
โทรทัศน์ และภาพยนตร์ เป็นต้น

ลักษณะของการใช้สื่อสารมวลชน

วิรัช ลภีรัตนกุล (2526 : 132) ได้กล่าวถึงลักษณะของการใช้สื่อสาร
มวลชน ไว้ดังนี้

1. การสื่อสารมวลชน เป็นกระบวนการสื่อสารแบบทางเดียว (One-way
communication) คือ ผู้ส่งสารไปยังผู้รับจำนวนมากที่อาจอยู่ใกล้ หรืออยู่ห่างไกล
กระจัดกระจาย

2. การสื่อสาร มุ่งสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ทำให้สามารถเลือก
กลุ่มประชาชนเป้าหมายได้ตามต้องการ เช่น รายการโทรทัศน์ ที่มุ่งเสนอให้แก่ผู้ชมที่เป็น
กลุ่มเยาวชน รายการวิทยุที่มุ่งเสนอต่อกลุ่มผู้ฟังที่เป็นแม่บ้าน เป็นต้น

3. การสื่อสารมวลชน สามารถส่งข่าวสาร ไปได้อย่างกว้างขวาง และระยะไกล ๆ ตามกำลัง หรือสมรรถภาพของสื่อประเภทนั้น ๆ เช่น ผู้รับฟังวิทยุ ซึ่งอยู่ห่างไกล ในสถานที่ต่าง ๆ กันหลายจังหวัดทั่วประเทศ หรือรายการโทรทัศน์บางสถานีที่สามารถรับชมได้ ในพื้นที่หลายจังหวัด เป็นต้น

4. การสื่อสารมวลชน ครอบคลุมจำนวนผู้รับสารได้มาก มวลชนที่เป็นผู้ชม ผู้ฟังมีกระจายอยู่ทั่วประเทศ อาจเป็นจำนวนแสนหรือล้านก็ได้ และมีความแตกต่างกันไปในปัจจัยต่าง ๆ เช่น เพศ วัย อาชีพ ความรู้ เป็นต้น

5. การสื่อสารมวลชนนั้น เป็นการสื่อสารที่ดำเนินงานองค์การสถาบันทางสังคม ซึ่งต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม หรือมีจริยธรรม ขณะเดียวกัน สภาพสังคมก็มีอิทธิพลต่อการเสนอรายการ หรือเนื้อหาสาระต่าง ๆ เช่นกัน เป็นการตอบสนองซึ่งกันและกัน

เดนิส แมคควอล (Denis Mcquail 1969 : 1-10) ได้ชี้ถึงลักษณะของการใช้สื่อมวลชน โดยสรุปไว้ 7 ประการ คือ

1. การสื่อสารมวลชน คำเนิการโดยมีการจัดรูปเป็นองค์การ ที่มีการแบ่งแย่งงานกันอย่างสลับซับซ้อน

2. จุดมุ่งหมายของสื่อมวลชน คือ การส่งสารไปสู่ผู้รับจำนวนมาก จึงต้องมีเทคนิคเฉพาะของแต่ละสื่อในการแพร่กระจายข่าวสาร ไปสู่มวลชน

3. ลักษณะเนื้อหาของสื่อมวลชน มุ่งต่อสาธารณชนทั่วไป ทั้งนี้เพราะสื่อมวลชนสามารถเข้าถึงผู้รับได้กว้าง

4. ผู้รับสารของสื่อมวลชน เป็นกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางลักษณะต่าง ๆ มากมาย เช่น วัย การศึกษา อาชีพ สถานภาพเศรษฐกิจ และสังคม เป็นต้น

5. การสื่อสารโดยผ่านสื่อมวลชน สามารถเข้าถึงผู้รับได้จำนวนมาก และรวดเร็ว

6. พฤติกรรมของสื่อมวลชน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบที่มีความเป็นกันเองระหว่างผู้ส่งและผู้รับสาร กล่าวคือ ผู้รับรู้จักผู้ส่งเพียงในฐานะเป็นบุคคลสาธารณชนเท่านั้น

7. ผู้รับสารของสื่อมวลชนต่าง ๆ จะมีลักษณะเป็นกลุ่มที่ชัดเจน เช่น กลุ่มผู้ฟังวิทยุ กลุ่มผู้ชมโทรทัศน์ หรือกลุ่มผู้อ่านหนังสือพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งภายในกลุ่มแต่ละกลุ่ม ต่างมีความแตกต่างกันทางคุณลักษณะของบุคคลดังที่กล่าวมา

อนันต์ชนา อังกินันท์ (2521 : 54) ได้กล่าวถึงลักษณะของการใช้สื่อมวลชนแต่ละอย่างว่า มีประสิทธิภาพไม่เหมือนกัน และมีความแตกต่างกันในเรื่องต่อไปนี้

1. เวลา และเนื้อที่ (Time and Space) เวลา หมายถึง การสื่อสารที่สัมพันธ์กับการใช้เวลามาก ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือสไลด์ ขึ้นอยู่กับเวลาเป็นใหญ่ที่ได้กำหนดตายตัวว่าจะใช้เวลาเท่าใด อาจจะโดยประมาณ หรืออาจใช้เวลาตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เนื้อที่ หมายถึง การสื่อสารที่สัมพันธ์กับการใช้เนื้อที่เป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร โบปสิว ฯลฯ เนื้อที่ในหน้าหนังสือพิมพ์แต่ละหน้าจะมีความแตกต่างกัน ในหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์ ก็มีความแตกต่างในด้านเนื้อที่มากกว่าหน้าหลัง เพราะหน้า 1 ของหนังสือพิมพ์นั้นจะมีหัวข้อ รูปภาพ หัวข่าวรอง บทนำ และเนื้อเรื่องส่วนในหน้าสุดท้ายนั้น บางทีจะมีคอลัมน์ หรือบางทีจะเป็นข่าวค่อ ปกติไม่มีรูป ยกเว้นจะเป็นข่าวพิเศษ หรืออาจจะเป็นภาพโฆษณา ส่วนมากแล้วหนังสือพิมพ์จะมี 8 คอลัมน์ แต่ในปัจจุบันหนังสือพิมพ์ที่มีมากหรือน้อยกว่า 8 คอลัมน์ในหน้าหนึ่งก็มี

2. ความเร็ว (Speed) วิทยุ และโทรทัศน์ จะเผยแพร่ได้รวดเร็ว ส่วนหนังสือพิมพ์ หรือนิตยสาร นั้นจะเผยแพร่ได้ช้ากว่า ทั้งนี้เพราะต้องเสียเวลาเรียงพิมพ์และออกจำหน่าย

3. การมีส่วนร่วม (Participation) การมีส่วนร่วมกันระหว่างผู้ส่งข่าวสาร กับผู้รับข่าวสาร สื่อมวลชนนั้นไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ ต่างก็จัดทำขึ้นมาเพื่อผู้ดู ผู้ฟัง และผู้อ่าน ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสื่อสารมวลชนด้วย

4. ความมั่นคงถาวร (Permanence) ความมั่นคงถาวร วิทยุ และโทรทัศน์ ไม่มีความมั่นคงถาวรเท่าหนังสือพิมพ์ แม้ว่าจะมีเทปบันทึกภาพรายการเอาไว้ก็ตาม แต่อย่างไรก็ตาม หนังสือพิมพ์รายวันก็มีความมั่นคงถาวรน้อยกว่าหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์

นอกจากนี้ ชวรัตน์ เชิดชัย (2527 : 127-128) ได้กล่าวถึงลักษณะของการใช้สื่อมวลชนว่า สื่อแต่ละชนิดจะเป็นตัวกำหนดรูปร่าง หรือรูปแบบของข่าวสาร และมี

ผลกระทบต่อทั้งผู้ส่งข่าวสาร และผู้รับข่าวสารเสมอ สื่อแต่ละอย่างย่อมจะมีคุณลักษณะเฉพาะตัว อันเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันไม่มากนักย่อย ซึ่งพอจะสามารถพิจารณาคุณลักษณะของสื่อมวลชนได้จากหลักทั่วไปหลายประการ คือ

1. ความรวดเร็ว เป็นคุณลักษณะของสื่อในอันที่จะนำข่าวสารไปสู่ผู้รับได้ทันทีทันใด หรือรวดเร็วเพียงใด กรณีนี้สื่อไฟฟ้าย่อมจะนำข่าวสารได้รวดเร็วกว่าสื่อพิมพ์
2. โอกาสที่จะใช้ ปกติผู้อ่านสื่อพิมพ์สามารถที่จะเลือกอ่านเวลาใดก็ได้ แต่สื่อไฟฟ้า ผู้ดู หรือผู้ชม จะต้องเปิดรับตามเวลาและรายการที่กำหนดไว้
3. ทิศทางความสนใจ ผู้ใช้สื่อพิมพ์สามารถกำหนดทิศทางความสนใจในข่าวสารอย่างไรก็ได้ ส่วนสื่อไฟฟ้าผู้ใช้สามารถเลือกได้น้อยกว่า
4. การเปิดรับซ้ำ (re-expose) ในสภาพปกติ ผู้ใช้สื่อพิมพ์สามารถจะกลับมาอ่านส่วนใดส่วนหนึ่งของเนื้อหาได้ โดยไม่จำกัดเวลา แต่ผู้ใช้สื่อไฟฟ้าไม่อาจทำเช่นนั้นได้ (เว้นแต่จะใช้วิธีการและอุปกรณ์บางอย่างมาช่วยบันทึกเอาไว้)
5. การตรวจสอบเนื้อหา ผู้ใช้สื่อพิมพ์สามารถตรวจสอบ หรือลองดูเนื้อหา ก่อนที่จะซื้อได้ แต่สื่อไฟฟ้าผู้ใช้ไม่มีโอกาสจะทำเช่นนั้นได้ทุกกรณี
6. รหัสของข่าวสาร เนื้อหาของสื่อพิมพ์เป็นตัวหนังสือ ภาพ และสี ส่วนสื่อไฟฟ้า นอกจากจะเป็นตัวหนังสือ ภาพ และสีแล้ว ยังมีเสียงและมีการเคลื่อนไหวอีกด้วย
7. ประสาทสัมผัส สื่อพิมพ์ใช้ประสาทสัมผัสทางตาเพียงอย่างเดียว แต่สื่อไฟฟ้าอาจใช้ตาหู หรือหูฟังได้ในเวลาเดียวกัน
8. การสนับสนุนสื่อ สื่อพิมพ์มีรายได้จากการจำหน่ายเป็นเล่ม เป็นฉบับ แต่สื่อไฟฟ้าอาจใช้ตาหู หรือหูฟังได้ในเวลาเดียวกัน

หน้าที่ของสื่อมวลชน

ปัจจุบันการสื่อสารมวลชน ได้แทรกซึมอยู่ทุกหนทุกแห่ง ในรูปลักษณะที่ต่างกันอย่างออกไป แล้วแต่ความเหมาะสมของสถานที่นั้น ๆ และยิ่งประเทศมีการพัฒนามากขึ้นเท่าใด ภารกิจก็ยิ่งมีความจำเป็นจะต้องใช้สื่อมวลชนในการติดต่อกับประชาชน เพื่อให้บริการต่าง ๆ

แก่ประชาชน ทั้งในค่านส่วนตัวและส่วนรวม บริการต่าง ๆ เหล่านี้ ได้แก่ การให้ข่าวสาร การให้การศึกษา การให้คำแนะนำ และค่านการให้ความบันเทิง ได้มีผู้กำหนดหน้าที่ของ สื่อมวลชนไว้หลายท่าน ดังนี้

เกษม สิริสัมพันธ์ (อ้างถึงใน อนันต์ชนา อังกนิพนธ์ 2521 : 57)

ให้ข้อคิดเห็นในเรื่องหน้าที่ของสื่อสารมวลชน ว่า

1. เสนอข่าวสารข้อเท็จจริง (Information Function)
2. หน้าที่ในการเสนอข้อคิดเห็น (Opinion Function) เป็นผู้นำในการเสนอความคิดเห็นของมวลชน
3. หน้าที่ในการให้ความบันเทิง (Entertainment Function)

วิรัช ลภีรัตนกุล (2526 : 178) ได้กล่าวถึงหน้าที่ที่สำคัญของสื่อมวลชน

ดังนี้

1. หน้าที่ในการเสนอข่าวข้อเท็จจริง (Information Function)
2. หน้าที่ในการเสนอความคิดเห็น (Opinion Function)
3. หน้าที่ในการให้ความบันเทิง (Entertainment Function)
4. หน้าที่ในการให้การศึกษา (Education Function)
5. หน้าที่ในการเป็นผู้คอยท้วงติง ผู้ปกครอง เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของ

ประชาชน (Guardian)

6. หน้าที่ในการเผยแพร่โฆษณา (Publicity and Advertising)
7. หน้าที่ในการให้บริการสาธารณะ (Public Service)

วิลเบอร์ แชรรมม์ (Wilbur Schramm 1975 : 33-34) ได้กล่าวถึง หน้าที่หลักของสื่อสารมวลชน ที่มีต่อสังคมมีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ คือ

1. หน้าที่ในการเป็นแหล่งให้ข่าวสารเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม
2. หน้าที่เป็นเวทีแสดงความคิดเห็นของประชาชน ต่อประเด็นปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนที่อยู่ในสังคม

3. หน้าที่เป็นแหล่งให้ความรู้แก่ประชาชน เท่ากับเป็นแหล่งเพิ่มพูนปัญญาอันจะนำมาซึ่งความก้าวหน้าของตนเอง และสังคม

4. หน้าที่ในการบันเทิง เพื่อให้ประชาชนได้พักผ่อนทางด้านจิตใจ คลายความตึงเครียด และให้ความสนุกสนาน

5. หน้าที่ให้บริการทางธุรกิจ เพื่อประโยชน์ต่อการค้าขาย และเศรษฐกิจของสังคม

แฮโรลด์ ลาสเวลล์ (Harold Lasswell 1948 : 37-51) นักรัฐศาสตร์ ซึ่งบุกเบิกทำการวิจัยด้านการสื่อสารมวลชน ได้กล่าวถึงหน้าที่สำคัญ 3 ประการ ของสื่อมวลชน คือ

1. ประสานส่วนต่าง ๆ ในสังคม เพื่อแสดงปฏิกริยาตอบสนองสิ่งแวดล้อม (surveillance of the environment)

3. ถ่ายทอดมรดกทางสังคมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนรุ่นหลัง ๆ (transmission of the social heritage from one generation to the next)

นอกจากนั้นคนอื่น ๆ อาทิเช่น วิลเบอร์ แชรรมม์ (Wilbur Schramm 1964 : 30-40) และชาร์ลส์ อาร์ โรท์ (Charles R. Wright 1975 : 9) เป็นต้น ได้เพิ่มเติมหน้าที่ประการที่ 4 ของสื่อมวลชน คือ หน้าที่ในการให้ความบันเทิง (Entertainment) เข้าไปอีกด้วย

อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคม

สื่อมวลชน นับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากต่อชีวิตของมนุษย์ ในปัจจุบันทำหน้าที่เป็นผู้รายงานความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ในสังคม ให้ความรู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมให้กับสมาชิกใหม่ สามารถสร้างสภาพให้แก่เหตุการณ์หรือบุคคลได้ ให้ความบันเทิง รวมทั้งเป็นแหล่งกลางสำหรับเสนอข้อโต้แย้งต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม และชี้นำประชาชนให้เกิดมติร่วมกัน จากบทความและหน้าที่ของสื่อมวลชนเช่นนี้เอง จึงมีอิทธิพลต่อการกำหนดแนวทางการรู้ลึกนึกคิดของสังคมได้

สื่อมวลชนแต่ละประเภทต่างก็มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลในสังคม

คิงที่ ๑ อัมรินทร์นา อังกินันท์ (2521 : 47-53) ไท่กล่าวไว้ดังนี้

อิทธิพลของวิทยุ

1. เป็นสื่อที่มีอิทธิพลมากที่สุด และเข้าถึงคนจำนวนมากที่สุด และเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ที่ใดวิทยุก็สามารถส่งไปได้ถึง
2. เหมาะสำหรับผู้ที่มีเวลาว่างมาก ช่วยในการปรับปรุงสติปัญญาของผู้ฟังให้ฉลาดขึ้น แม้อ่านหรือคนทำงานบ้าน อาจจะใช้วิทยุเป็นเพื่อนได้เป็นอย่างดี ช่วยให้คลายความเหงาได้ รายการวิทยุช่วยเพิ่มพูนความรู้ด้วยตนเองได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม
3. เกิดจินตนาการด้วยตนเอง ทำให้สนุกกว่าการดูโทรทัศน์ เนื่องจากวิทยุใช้วิธีการบรรยายฉากหรือสถานที่ในเรื่องโดยการใช้อำนาจเสียง ช่วยทำให้เห็นภาพจ้อย่างยิ่งใหญ่ไม่พาดได้ ผิดกับโทรทัศน์ ฉากทุกฉาก จะต้องสร้างออกมาเป็นของจริง ๆ หรือใกล้เคียงของจริง ความยิ่งใหญ่ในฉากนั้นจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นอย่างมาก ผิดกับวิทยุที่ใช้เพียงคำบรรยาย และเสียงประกอบ
4. สะดวกในการเคลื่อนที่ หรือติดตัวไปทั้งในที่ต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้เพราะวิทยุปัจจุบันมีระบบกระเป๋าหิ้ว และมีขนาดเล็ก กินไฟน้อย ผู้ฟังสามารถนำติดตัวไปเปิดฟังได้ทุกหนทุกแห่ง
5. มีอิทธิพลเหนือเด็กเป็นพิเศษ เช่น การเล่านิทาน และร้องเพลง ในการเรียนในห้องเรียนอาจใช้รายการจากทางวิทยุ ในส่วนที่เป็นรายการการศึกษามาใช้ประกอบการสอนของครูได้ จะช่วยให้บทเรียนของครูน่าสนใจขึ้น
6. มีอิทธิพลทางภาษาเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่าได้มีผู้จัดทำเรียนภาษาต่างประเทศ ทางสถานีวิทยุเป็นจำนวนมาก และในบางครั้งก็ทำให้ภาษาวิบัติก็มี
7. ใช้ประโยชน์ในการจารกรรม การส่งรหัสที่ซ่อนอยู่ในวงการทหารและตำรวจในปัจจุบัน

อิทธิพลของโทรทัศน์

1. ขณะออกอากาศ โทรทัศน์ได้รับความนิยมมากกว่าการใช้สื่ออย่างอื่น ทั้งนี้เพราะผู้ชมได้ทั้งเห็นภาพและได้ยินเสียงในเวลาเดียวกัน
2. โทรทัศน์เปรียบเสมือน วิทยุ ภาพยนตร์ และหนังสือพิมพ์ รวมกัน คือ

ได้ยินเสียงเหมือนวิทยุ ใต้เห็นทั้งภาพและเสียงเหมือนกับภาพยนตร์ ส่วนข่าวนั้นเฉพาะ บางข่าวออกอากาศไต่รวดเร็วเหมือนหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้เพราะโทรทัศน์หากมีการเตรียมตัวล่วงหน้าเป็นอย่างดีแล้ว สามารถจะนำรายการสดมาออกอากาศ และส่งไปยังผู้รับที่บ้านได้

3. โทรทัศน์เข้าถึงผู้ชมที่บ้านได้เป็นอย่างดี และนับวันจะมีอิทธิพลมากขึ้น ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของรายการโทรทัศน์ และคุณสมบัติของเครื่องรับโทรทัศน์ ปัจจุบันมีรายการทุกชนิด ตั้งแต่การถ่ายทอดมวย หรือฟุตบอลผ่านดาวเทียม การถ่ายทอดรายการสดภายในประเทศที่น่าสนใจ ภาพยนตร์เรื่องยาวที่เคยฉายในโรงภาพยนตร์ใหญ่ ๆ มาแล้ว ตลอดจนโทรทัศน์สีที่กำลังแพร่หลายอยู่ ทำให้โทรทัศน์ได้รับความนิยมมากขึ้น ผู้ดูได้รับความเพลิดเพลินเป็นอย่างมากโดยที่อยู่บ้าน ไม่ต้องเสียเงินทองเป็นค่าผ่านประตูเหมือนไปชมภาพยนตร์ หรือดูกีฬา เช่น มวย และฟุตบอล

4. ผู้ปกครองมีโอกาสดูรายการโทรทัศน์พร้อมกับเด็ก ซึ่งจะมีโอกาสได้อธิบาย ชี้แจง และตอบคำถามข้อสงสัยของเด็กได้ ซึ่งถ้าหากเป็นการไปดูภาพยนตร์ตามโรงภาพยนตร์ โอกาสดังกล่าวนี้จะไม่

อิทธิพลของหนังสือพิมพ์

1. หนังสือพิมพ์จะเป็นสื่อมวลชน เฉพาะในหมู่คนที่อ่านหนังสือออก ส่วนคนที่อ่านหนังสือไม่ออก ก็จะไม่สามารถอ่านวยประโยชน์ได้

2. หนังสือพิมพ์มีลักษณะยั่งยืน และเก็บเป็นหลักฐานได้ดีกว่าการใช้สื่อชนิดอื่น และนำมาใช้ได้ทันที โดยไม่ต้องใช้อุปกรณ์ประกอบ ฉะนั้นตามห้องสมุดต่าง ๆ จึงนิยมการนำเอาหนังสือพิมพ์ที่ผ่านมาแล้วรวมเป็นเล่มใหญ่ เพื่อความสะดวกแก่ผู้ที่มีความสนใจจะได้มาค้นคว้าและอ้างอิงเป็นเอกสารประกอบ ฉึกกับการออกรายการในวิทยุ โทรทัศน์ เมื่อรายการผ่านไปแล้ว หากมิได้มีการบันทึกเอาไว้ ก็ไม่สามารถจะตรวจสอบได้ ส่วนภาพยนตร์ก็เช่นกัน การที่จะนำมาฉายใหม่เป็นเรื่องที่ย่างยากพอควร ในการจัดเตรียมห้องฉาย และเครื่องฉาย

3. มีส่วนในการสร้างประชาธิปไตยในเรื่องต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่หนังสือพิมพ์เป็นของเอกชน ฉะนั้นหนังสือพิมพ์จะเป็นเครื่องด่วงคุลย์รัฐบาล เป็นอย่างดี

เนื่องจากหนังสือพิมพ์ ไม่ใช่เป็นของรัฐบาล จึงต้องอาศัยความพึงพอใจของประชาชนมากกว่าสื่อมวลชนชนิดอื่น ๆ ซึ่งก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนมากกว่ารัฐบาล หนังสือพิมพ์มักจะเป็นผู้ที่นำเอาสิ่งที่รัฐบาลหรือข้าราชการพยายามปกปิด หากถึงนั้นขัดกับผลประโยชน์ของประชาชนผู้ซื้อหนังสือสิ่งนั้น จะดูหนังสือพิมพ์ นำออกมาตีแผ่ จากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา หนังสือพิมพ์มักจะเป็นตัวการในการแสดงประชามติหลายครั้ง เช่น เหตุการณ์เลือกตั้งสกปรกในปี พ.ศ.2500 กับเหตุการณ์เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีส่วนสร้างประชามติเป็นอย่างมาก

4. หนังสือพิมพ์เป็นสิ่งที่ให้ทั้งความบันเทิง และความรู้ หากหนังสือพิมพ์ฉบับใดไม่ก็ักให้โทษได้มากเหมือนกัน ทั้งนี้เพราะหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่เป็นของเอกชน โดยหลักแล้วการจัดทำหนังสือพิมพ์ จำเป็นต้องพึ่งรายได้ของตนเองเป็นอย่างมาก

อิทธิพลของภาพยนตร์

1. ภาพยนตร์ เข้าถึงความรู้สึกของผู้ชมได้ง่าย เพราะมีทั้งเสียง ภาพ และมีเทคนิค ถ้าหากเป็นภาพยนตร์สี ในขณะที่ดูไฟฟ้าจะถูกปิดไฟมืดทำให้ความสนใจของผู้ดูจะไปอยู่ที่จอ อารมณ์ร่วมของผู้ดูภายในโรงภาพยนตร์จะมีมากกว่า การใช้สื่อมวลชนชนิดอื่นไม่ว่าจะเป็นอารมณ์สนุก หรือมีความสุข เศร้า กลัว ตกใจ และเกลียด ฯลฯ ผู้ดูจะมีอารมณ์ร่วมไปกับเนื้อหาในภาพยนตร์

2. ช่วยอธิบายสิ่งที่เป็นวิชาการที่ยากให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ฉะนั้นภาพยนตร์จึงถูกนำมาใช้ในการจัดทำเป็นภาพยนตร์การศึกษาได้เป็นอย่างดี เพราะได้ทั้งภาพ เสียง และการเคลื่อนไหว จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

3. ช่วยทำให้ประวัติศาสตร์มีชีวิตชีวามากขึ้น เช่น การนำภาพยนตร์เกี่ยวกับเหตุการณ์ สงครามโลกครั้งที่ 2 มาฉาย ทำให้เรารู้จัก ฮิตเลอร์ มุสโสลินี เซอร์ซิล รูสเวลต์ ฯลฯ เป็นอย่างดี เป็นประโยชน์มากในการศึกษาประวัติศาสตร์

4. มีอิทธิพลต่อเด็กมากกว่าผู้ใหญ่ เพราะเด็กชอบการบันเทิงมากกว่า ฉะนั้นพฤติกรรม การแต่งกาย ธรรมเนียม ของเด็กจึงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของภาพยนตร์เป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวถึง อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคม เช่น บารุงสุข สีหอำไพ (2520 : 8) ได้กล่าวว่า อิทธิพลของหนังสือพิมพ์ของประเทศที่พัฒนาแล้วในโลกเสรี โดยหนังสือพิมพ์ได้มีบทบาทต่อการแสดงประชามติ รัฐบาลรับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ จากหนังสือพิมพ์มาก เช่น ในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และเยอรมันตะวันตก เป็นต้น ทั้งนี้เพราะประวัติอันยาวนานของหนังสือพิมพ์ในประเทศดังกล่าว ตลอดจนอิทธิพลของนักหนังสือพิมพ์อยู่ในมาตรฐานอันสูง ผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์ อันเป็นสื่อที่ยอมรับจากคนทั่วไป หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่เป็นกระจกส่องเงาให้รัฐบาล ได้เห็นภาพของตนเอง และเป็นปากเสียงให้กับประชาชน ทั้งนี้เพราะความรับผิดชอบของเขาสอง การใช้เสรีภาพก็ถูกควบคุมโดยกฎหมายอันศักดิ์สิทธิ์ แม้จะมีการล่วงละเมิด ใส่ความ และหมิ่นประมาทเกิดขึ้นอยู่เสมอ แต่ก็ไม่มีอำนาจเหนือกฎหมายของบ้านเมืองได้ การควบคุมกันเองตลอดจนสมาคมวิชาชีพ ก็ทำหน้าที่อย่างน่าเชื่อถือ ถึงกระนั้นก็ก็ตามหนังสือพิมพ์ก็ยังคงเป็นไม้เบื่อไม้เมากับรัฐบาล และกลุ่มผลประโยชน์อยู่นั่นเอง มีอยู่บ่อยครั้งที่ประชาชนประณามการกระทำอันเกินขอบเขตของหนังสือพิมพ์ และนักหนังสือพิมพ์ถูกฟ้อง และศาลพิพากษาจำคุกนักหนังสือพิมพ์ แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนและรัฐบาลต่างก็ยอมรับว่าหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งจำเป็น และมีความสำคัญอย่างยิ่งของสังคมโลกเสรี

สมภพ โจรนันทน์ (2523 : 98-100) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญและอิทธิพลของวิทยุกระจายเสียง ซึ่งใช้กับคนหมู่มาก เมื่อเกิดผลเสียขึ้น เช่น ออกข่าววิทยุผิดพลาดไป คนจำนวนมากก็จะได้รับผลเสียหายตามมา คือ

1. ทำลายคนรับฟังทั้งประเทศ
2. ทำให้เกิดความพิการทางสังคม
3. เขวาวชนหรือผู้รับฟังโง่ทั้งสมองไม่เจริญเท่าที่ควร ฯลฯ

จะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนมีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อผู้รับมากที่สุดในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ภาษา เกิดผลให้พัฒนาภาษาพูด อ่าน เขียน มากขึ้น หรือเลวลงก็ได้
2. คนตรีและศิลปะ ทำให้เกิดธรรมเนียมต่าง ๆ ขึ้นได้

3. เกิดความพอใจพอใจพอใจตนเอง ทำให้ผู้รับฟังมองเห็นความพอใจในชีวิตของตนเองได้ เช่น ฟังพระเทศน์ เปรียบเทียบกับรายการเพลงคิสโก้ เป็นต้น

4. เป็นสิ่งที่รับจ่ายเดียว ไม่มีการโต้แย้งโต้เถียงที่ถ้ารายการไม่มีประโยชน์ก็ไม่เป็นการพัฒนาความคิดมนุษย์

5. เกิดความรุนแรงใจ เช่น การรับฟัง รายการที่เกิดการต่อสู้กันทุกวัน ใค้ยื่นแต่เสียงปืน มีการรบราฆ่าฟันกันทุกวัน เสียงซบรดยนต์ มอเซอร์ไซค์ หวาคเสียว ทำให้คนฟังมีอาการหงุดหงิด โมโหง่ายในที่สุด

6. สุขภาพจิต ของผู้ฟังวิหุขขึ้นอยู่กับรายการวิหุขโดยตรง และมีอิทธิพลต่อสุขภาพจิตได้ เช่น สังเกตดูคนรับใช้ มักมีวิหุขทรานซิสเตอร์รับฟัง เป็นต้น

7. ทำให้เกิดประชามติขึ้นในหมู่ผู้รับฟัง จะเห็นได้จากกาเปลี่ยนแปลงการปกครอง มักใช้วิหุขเป็นกระบอกเสียง แสดงประชามตินั้นเอง

การใช้สื่อมวลชนในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

จอห์น ยู ไมเคิลลิส (John U. Michaelis 1972 : 483) ได้กล่าวถึง สื่อมวลชนประเภท โทรทัศน์ และวิทยุในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ว่าสามารถนำเอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาแสดง หรือถ่ายทอดอีกครั้งได้ การใช้โทรทัศน์และวิทยุจะให้ไค้ผล จะต้องเลือกรายการที่ดีที่สุด ซึ่งจะดูรายการได้จากหนังสือพิมพ์รายวัน ตามปกติรายการที่ ๆ ที่เป็นประโยชน์จะจัดฉายตอนเวลาเลิกเรียน หรือวันเสาร์อาทิตย์ ครูควรสนับสนุนให้เด็กไค้ดูแล้วนำมาอภิปรายในชั้นเรียนไค้ หากมีการบันทึกรายการโทรทัศน์และวิทยุ มาใช้ จะเป็นประโยชน์มาก คือ สามารถใช้หรือแสดงซ้ำในเวลาที่เหมาะสมไค้ สามารถหยุดและอภิปรายในจุดสำคัญไค้ และทำให้เกิดความรู้สึกเหมือนอยู่ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงไค้

เลียวนาร์ค เอส เคนเวอร์ที (Leonard S. Kenworthy 1962 : 126) ไค้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้ภาพยนตร์ ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ว่า เป็นการรวมความสนใจของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกเหมือนอยู่ในเหตุการณ์จริง รวบรวมเหตุการณ์ต่าง ๆ ไค้ ภาพและเสียงทำให้เร้าความสนใจ เกิดอารมณ์ -

คล้อยตาม สามารถเข้าใจได้แจ่มชัดกว่าการอ่านหนังสือ และทำให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ พร้อมกันในเรื่องเดียวกันด้วย นอกจากนี้ภาพยนตร์ยังสามารถใช้เมื่อต้องการจูงใจเด็ก ใช้อธิบายอย่างละเอียดในเนื้อหาที่ไม่แจ่มชัดในหนังสือเรียน ใช้บทพูดและสรุปเนื้อหาได้ และจอห์น ยู ไมเคิลลิส (John U. Michaelis 1972 : 481-482) ยังได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับครูในการใช้ภาพยนตร์ ว่า ควรที่จะบันทึกข้อความที่สำคัญ และการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อใช้ในชั้นเรียน ควรบันทึกหรือสังเกตปฏิบัติการของนักเรียน เช่น การให้ความร่วมมือ ความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น ครูควรสังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน สำรวจ คุณค่า ทศนคติ และความรู้สึกที่อาจสะท้อนให้เห็นจากภาพยนตร์ โดยครูควรต้องร่วมชมภาพยนตร์กับนักเรียน ครูควรบันทึกความคิดรวบยอด (Concept) ที่ต้องการอธิบายเพิ่มเติม และควรโยงความคิดจากภาพยนตร์มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนด้วย

เกี่ยวกับการใช้นิตยสาร และหนังสือพิมพ์รายวันต่าง ๆ ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เลียนวาร์ต เอส. เคนเวอร์ตี (Leonard S. Kenworthy 1962 : 163, 237) ได้กล่าวว่า ครูสังคมศึกษาควรเป็นผู้รู้ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน โดยการนิตยสาร และหนังสือพิมพ์รายวันต่าง ๆ เพื่อให้รู้รายละเอียดอย่างลึกซึ้ง มีความแน่นอน และทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งถือว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการสอนเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบัน ครูสังคมศึกษาที่ดี ควรจะต้องเป็นสมาชิกของนิตยสารอย่างน้อย 2-3 ฉบับ และเพื่ออ่านแล้วควรนำไปให้นักเรียนใช้ในห้องเรียนด้วย เพราะให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน ทั้งยังเป็นการรวมกลุ่มกันใช้เพื่อความประหยัดด้วย การใช้หนังสือพิมพ์ควรที่จะใช้ทั้งหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และหนังสือพิมพ์จากส่วนกลาง เพื่อจะทำให้ทราบข่าวสารกว้างขวางออกไปในระดับประเทศและต่างประเทศด้วย ส่วนนิตยสารนั้นก็ควรจะให้ นักเรียนได้ใช้ในห้องสมุด และครูควรสนับสนุนให้นักเรียนได้อ่าน ได้ใช้ ทั้งนิตยสาร และหนังสือพิมพ์ จะทำให้นักเรียนได้รอบรู้มากขึ้น และจะได้ฝึกหัดการอ่านจนติดเป็นนิสัย

สำหรับข้อเสนอแนะในการใช้หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร ให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับนักเรียนนั้น จอห์น ยู ไมเคิลลิส (John U. Michaelis 1972 : 273-274) ได้เสนอแนะไว้ คือ ครูควรเลือกใช้บทความที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละชั้น ควรใช้เทคนิคในการสอน เพื่อช่วยพัฒนาการอ่านของเด็ก บทความแต่ละบทความควรใช้ให้เหมาะสม

กับเวลา การสอนโดยใช้นั่งหนังสือพิมพ์ ควรแบ่งเป็นกลุ่ม แล้วอภิปรายในกลุ่ม ครูควรชี้แนะให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ปัจจุบัน กับพื้นฐานอันเป็นภูมิหลังของความเจริญทางความคิดรวบยอด (Concept) และความรู้ (Knowledge) ของเด็ก นอกจากนี้ครูควรมีการประเมินผลการเรียนของเด็ก โดยทดสอบเป็นระยะมีการอภิปราย แบ่งงาน รายงาน ทำกิจกรรม และการสังเกต เป็นต้น การเรียนรู้เหตุการณ์ปัจจุบัน ควรที่ต้องศึกษาจากหนังสือพิมพ์ และนิตยสาร หลาย ๆ ฉบับ โดยจัดทำเป็นแฟ้ม เพื่อเตรียมใช้เป็นแหล่งอ้างอิงได้ ส่วนข่าวและแผนที่ที่ทันสมัย ครูยังสามารถให้นักเรียนใช้เพื่อปรับปรุงการอ่าน และการทำแผนที่ได้

นอกจากนี้ เลียนวาร์ค เอส. เคนเวอร์ที (Leonard S. Kenworthy 1962 : 113, 130) ยังได้กล่าวถึง การใช้สื่ออื่น ๆ เช่น การใช้รูปภาพ การใช้แถบบันทึกเสียง ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาอีกด้วย กล่าวคือ การใช้รูปภาพเพื่อประกอบการเรียนนั้น เป็นการยอมรับว่า มีประโยชน์อย่างยิ่งเพียงแต่ครูยังไม่ได้นำมาใช้ อย่างเต็มที่เท่านั้น การใช้รูปภาพจะทำให้นักเรียนเข้าใจในสิ่งที่นักเรียนไม่เคยเห็น และเข้าใจในสิ่งที่ยากแก่การเข้าใจได้ ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทักษะการดูของแต่ละคน เหตุผลที่ต้องใช้รูปภาพ ประกอบการเรียนการสอน ก็คือ เพื่อเร้าความสนใจของเด็ก เพื่อเตือนความจำ เพื่อแก้ไขความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เพื่อส่งเสริมความจำ และใช้ศึกษาในรายละเอียดที่ต้องการศึกษาได้ ทั้งนี้โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปศึกษาของจริงก็ได้ การใช้ภาพประกอบอาจใช้กับเครื่องฉายข้ามศีรษะ หรือถ้าไม่มีครูก็ใช้วีซีดีเอนเอภาพให้เด็กดูแต่ละคนอย่างใกล้ชิด แทนการส่งให้นักเรียนดูต่อ ๆ กันไป และถ้าจะให้ดีกว่าจัดเก็บทำเป็นมุมภาพหลังห้อง หรือจัดคิดไว้ที่ป้ายนิเทศก็ได้ ส่วนการใช้แถบบันทึกเสียง (tape) ในการเรียนการสอนนั้นมีประโยชน์อย่างยิ่งที่จะช่วยในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา และควรที่จะใช้ให้มากกว่าเท่าที่เป็นอยู่ ซึ่งจะเกิดประโยชน์ คือ ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเหมือนอยู่ในเหตุการณ์จริงในอดีต หรือปัจจุบันที่นักเรียนไม่ได้พบสถานการณ์จริงได้ ใช้เร้าความสนใจได้ไว้บันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่อาจเกิดขึ้นอีกได้ และยังสามารถใช้บอกบทการเล่นละครของนักเรียนได้อีกด้วย

งานวิจัยในประเทศ

ได้มีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสื่อมวลชน ทั้งที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบทบาท หรืออิทธิพลของสื่อมวลชนต่าง ๆ ที่มีต่อประชาชน หรือเยาวชน ตลอดจนในด้านการนำมาใช้ ในด้านการศึกษา และการเรียนการสอนดังต่อไปนี้

สุคา ชำรงโชติ (2509 : 160-165) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีผลต่อการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนอาชีวศึกษา ในจังหวัดพระนคร" โดยสุ่มตัวอย่างประชากรจากโรงเรียนในสังกัดกรมอาชีวศึกษา 5 โรงเรียน เป็นจำนวน ชาย 207 คน นักเรียนหญิง 205 คน ผลการวิจัยสรุปว่า

1. นักเรียนชาย-หญิง ได้รับอิทธิพลจาก วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และหนังสือพิมพ์ ในชีวิตประจำวันมากพอสมควร
2. นักเรียนส่วนมากมีทัศนคติที่ดีต่อสื่อมวลชนทั้ง 4 ประเภท คือ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และหนังสือพิมพ์ เห็นว่าทำให้ได้รับความรู้และเพลิดเพลิน
3. นักเรียนชายหญิงส่วนมาก ได้รับอิทธิพลในด้านการบันเทิงมากที่สุดทางด้านการศึกษา เป็นอันดับรองลงมา
4. อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อการเรียนสังคมศึกษา นักเรียนชายหญิงเห็นว่าทำให้ผลการเรียนดีขึ้นปานกลาง
5. ความรู้ในวิชาสังคมศึกษาที่นักเรียนได้รับจากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ดังกล่าว นักเรียนชายหญิงมีความเห็นว่า ได้รับความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มของสังคมมากที่สุด
6. ผู้ปกครองของนักเรียนส่วนมากให้คำแนะนำแก่บุตรธิดาในการ ดู ฟัง และการอ่าน จากสื่อมวลชนทั้งสี่ประเภทมากพอสมควร และผู้ปกครองของนักเรียนหญิงแนะนำมากกว่าผู้ปกครองของนักเรียนชาย

ไพพร เล็กอุทัย (2512 : 102-106) ได้วิจัยเรื่อง "การสำรวจรายการวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดพระนคร" โดยสำรวจรายการการศึกษาของสถานีวิทยุในกรุงเทพมหานคร 5 แห่ง ศึกษาความสนใจ ทัศนคติ และประโยชน์ของรายการวิทยุต่อครูและนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยศึกษาเกี่ยวกับรายการวิทยุจากวารสาร

และสิ่งพิมพ์ โดยส่งแบบสอบถามไปยังครู จำนวน 160 ชุด และนักเรียนโรงเรียน
มัธยมศึกษา เป็นโรงเรียนชาย 5 โรงเรียน จำนวน 250 ชุด โรงเรียนหญิง 5 โรงเรียน
จำนวน 250 ชุด ผลปรากฏว่า ครูสนใจรายการข่าวมากที่สุด และรายการต่าง ๆ ให้
ความรู้พอสมควร ควรเพิ่มรายการการศึกษา และลดการโฆษณา นักเรียนสนใจรายการ
ความรู้ ข่าว และสารคดี การเพิ่มรายการข่าวและดนตรี ผู้วิจัยเสนอแนะว่า สถานีวิทยุ
ควรปรับปรุงด้านการบริหารการจัดโปรแกรม และการใช้เทคนิคต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ
ควรจัดรายการซึ่งให้ความรู้ด้านวัฒนธรรม ศาสนา และสังคม

สมศรี ศรีประไพ (2513 : 100-105) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "อิทธิพลของ
สื่อมวลชนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพระนคร
และธนบุรี" มีความมุ่งหมายเพื่อที่จะศึกษาความสนใจ และทัศนคติของนักเรียน ตลอดจน
อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนแผนกวิทยาศาสตร์ โดยส่ง
แบบสอบถามไปยังนักเรียนชาย 312 คน และนักเรียนหญิง 300 คน จากโรงเรียน 12
แห่ง ผลการวิจัยมีดังนี้ คือ

1. นักเรียนชายและหญิงมีความสนใจในการรับฟังวิทยุ คุโรทัศน์ ภาพยนตร์
อ่านหนังสือพิมพ์ และนิตยสารมากพอสมควร
2. นักเรียนชายและหญิงมีทัศนคติทางค่านิยมจตอสื่อมวลชน อย่างไรก็ตาม
นักเรียนเห็นควยว่า สื่อมวลชนทำให้เกิดการเสียนแบบที่ไม่ดี
3. นักเรียนชายและหญิงได้รับอิทธิพลในด้านการบันเทิง มากกว่าด้านการศึกษา
4. อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ นักเรียนชายและหญิง
ยอมรับว่า โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร ใ้ประโยชน์ในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์
มากกว่าวิทยุ และภาพยนตร์
5. นักเรียนชายและหญิงได้รับความรู้เกี่ยวกับอวกาศ การค้นพบ และการ
ค้นคว้าต่าง ๆ มากที่สุด
6. ผู้ปกครอง และครูอาจารย์ ของนักเรียนส่วนมากไม่มีใครมีเวลาที่จะแนะนำ
ให้นักเรียน ฟัง คุ และอ่านรายการ หรือเรื่องจากสื่อมวลชน
7. นักเรียนมีปัญหาและอุปสรรคทางสื่อมวลชนเกี่ยวกับการไม่มีเวลาที่จะหา
ความรู้จากสื่อมวลชน

โสภณพรณ นามวงศ์ (2513 : 95-103) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้หนังสือพิมพ์รายวัน เป็นอุปกรณ์การสอนของครูสังคัมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดพระนครและธนบุรี" มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาการใช้หนังสือพิมพ์รายวันเป็นอุปกรณ์ประกอบการสอนของครู และศึกษาความสนใจโดยทั่ว ๆ ไป ในการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันของครูเหล่านี้ โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูสังคัมศึกษา ที่สอนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนในจังหวัดพระนครและธนบุรี รวม 54 โรงเรียน เป็นโรงเรียนราษฎร์ 27 โรงเรียน โรงเรียนรัฐบาล 27 โรงเรียน รวมจำนวนครูทั้งหมด 150 คน ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าไคสแควร์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ หนังสือพิมพ์รายวันที่ครูสังคัมศึกษาสนใจอ่านมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ เรื่องราวที่สนใจและอ่านเป็นประจำได้แก่ ข่าวการเมืองในประเทศ ข่าวการเมืองต่างประเทศ และข่าวการศึกษา โดยครูซื้อหนังสือพิมพ์อ่านเองประมาณวันละฉบับหรือมากกว่านี้ และอ่านทุกวัน โดยอ่านในเวลาว่างและกลับจากโรงเรียนแล้ว ใช้เวลาอ่านแต่ละครั้ง 15-30 นาทีขึ้นไป และครูสังคัมศึกษา เห็นว่า หนังสือพิมพ์รายวันมีข่าวอาชญากรรมมากเกินไป ส่วนข่าวทางการศึกษาและเนื้อหาวิชามีน้อย แต่ก็ยังเห็นว่าหนังสือพิมพ์รายวันยังให้ความรู้วิชาสังคัมศึกษาอยู่มาก และนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนได้ ทำให้นักเรียนสนใจทบทวนมากขึ้น ทั้งครูยังได้แนะนำให้นักเรียนอ่านและบอกวิธีอ่าน ชี้แจงให้เห็นคุณค่าและโทษด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เสนอแนะใช้หนังสือพิมพ์รายวัน ปรับปรุงในด้านการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง ให้มีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษานอกโรงเรียน และลคภาพ หรือข่าวต่าง ๆ อันจะมีผลร้ายต่อพฤติกรรม หรือทัศนคติของเยาวชน

ดวงแสง สุวรรณศรี (2515 : 80-84) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ "ความคิดเห็นของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับการใช้สื่อมวลชนเพื่อการศึกษา" โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความสนใจของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีต่อสื่อมวลชน การใช้สื่อมวลชนเพื่อการศึกษา ตลอดจนปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ในการใช้สื่อมวลชนเหล่านั้น โดยส่งแบบสอบถามไปยังนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 465 คน จาก 11 คณะ ผลการวิจัยมีดังนี้

1. นิสิตมีความคิดเห็นในค่านิยมเกี่ยวกับการใช้สื่อมวลชนเพื่อการศึกษาในระดับปานกลาง ส่วนมากนิสิตได้รับอิทธิพลของสื่อมวลชนในด้านการบันเทิงมากกว่า
2. นิสิตมีความสนใจในการรับฟังวิทยุ ทีวี โทรทัศน์ ภาพยนตร์ อ่านหนังสือพิมพ์ และนิตยสารมากพอควร
3. นิสิตเห็นว่า สื่อมวลชนให้ผลดีมากกว่าผลเสีย
4. นิสิตมีปัญหาและอุปสรรคเรื่องขาดความรู้ และผู้นำในการเลือกรายการที่เป็นประโยชน์

จุชาทิพย์ บุญยพรรณณี (2516 : 98-101) ได้ทำการสำรวจเรื่อง "ประชามติในเขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับรายการวิทยุเพื่อการศึกษาประชาชนของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา" เพื่อศึกษาความสนใจของผู้ฟังในกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการฟังรายการกระจายเสียงของสถานีวิทยุศึกษา โดยใช้แบบสอบถามไปยังตัวอย่างประชากร 5 อาชีพ คือ ครู ข้าราชการ ข้าราชการบ้านนาฏ พนักงานธนาคาร และนักศึกษา จำนวน 684 ชุด ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้ฟังส่วนใหญ่สนใจรายการสารคดีและบทความเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญ และข่าว ใช้เวลาในการฟังประมาณ 30-60 นาที รายการที่สนใจข่าวทุกวัน ได้แก่ ข่าว รายการที่ไม่ค่อยมีผู้รับฟัง คือ พระธรรมเทศนา ละคร และรายการเพื่อนใจ และกลุ่มผู้ฟังต้องการให้เพิ่มสารคดี บทความเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญ วิเคราะห์ข่าวในประเทศ และการถ่ายทอดเสียงเหตุการณ์สำคัญ และต้องการให้ลดคือ รายการละคร

ศิริภร พรสีมา (2518 : 35-38) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการใช้วิทยุโรงเรียน ของโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหาต่าง ๆ ในการใช้รายการวิทยุโรงเรียนประกอบการสอนของโรงเรียน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยเสนอต่อครูวิทยุโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน และเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานวิทยุโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูวิทยุโรงเรียน และผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 304 คน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ คือ ครูวิทยุโรงเรียนไม่มีเวลาเพียงพอในการเตรียมตัว และเตรียมอุปกรณ์การสอน ไม่สามารถใช้อุปกรณ์การสอนได้ครบตามที่คู่มือครูเสนอแนะ และมีเครื่องรับวิทยุไม่เพียงพอ ครูวิทยุโรงเรียนต้องการอุปกรณ์และเครื่องรับ

วิทยุให้เพียงพอ ต้องการลดชั่วโมงสอนให้น้อยลง และเห็นว่าการสอนโดยใช้รายการวิทยุโรงเรียนให้ผลดีปานกลาง

ไพฑูริย์ ลิ้มฉวี (2518 : 63-66) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการรายการโทรทัศน์ สำหรับการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อสำรวจความต้องการ ความสนใจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการชมรายการโทรทัศน์ การจัดรายการโทรทัศน์ สำรวจปริมาณรายการโทรทัศน์ และเปรียบเทียบปริมาณความต้องการรายการโทรทัศน์ของประชาชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กับปริมาณรายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 5 (ขอนแก่น) โดยส่งแบบสอบถามไปยังผู้ปกครองของนักเรียนจำนวน 404 ชุด เพื่อสำรวจความต้องการ ความสนใจ ความคิดเห็น และประโยชน์ที่ได้รับจากการชมรายการโทรทัศน์ของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัย คือ ความต้องการรายการโทรทัศน์ที่ประชาชนต้องการมาก คือ รายการความรู้หรือสารคดี รายการข่าว และรายการบันเทิง ประชาชนให้ความคิดเห็นว่า ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาสาระ และเวลาของรายการ วิธีการโฆษณา และการพูดของโฆษณา รายการที่ออกอากาศมากน้อย คือ รายการบันเทิง ร้อยละ 65.70 รายการข่าว ร้อยละ 19.44 และรายการความรู้หรือสารคดี ร้อยละ 14.86 และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างปริมาณ ความต้องการรายการโทรทัศน์ของประชาชน กับค่าร้อยละของรายการที่ออกอากาศ มีความสัมพันธ์กันน้อยมาก

สมพงษ์ แดงตาก (2518 : 63-70) ได้สำรวจเกี่ยวกับ "ความคิดเห็นของผู้ปกครองในกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก" โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อสำรวจประเภทของรายการโทรทัศน์ที่ออกอากาศตามสถานีต่าง ๆ สำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อรายการโทรทัศน์ ศึกษาผลของโทรทัศน์ต่อพฤติกรรมของเด็กในสถานศึกษา และประสิทธิภาพ สำรวจช่วงเวลารายการและสถานี และประมวลรายการที่มีประโยชน์ และมีคุณค่าแก่เด็ก โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังครูที่มีครอบครัว และบุตรแล้ว จำนวน 392 ชุด จากครูจำนวน 16 โรงเรียน ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยมีดังนี้ ประเภทของรายการแบ่งออกเป็นรายการบันเทิง และรายการที่ให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง รายการที่ให้ความรู้และการศึกษาแก่เด็ก ควรเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่จะต้องพบในชีวิตประจำวันมากที่สุด อีกทั้งผู้ปกครองยังเห็นว่า โทรทัศน์มี-

อิทธิพลในด้านการเรียนแบบหรือเอาอย่างมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมของเด็กทางด้านการศึกษา และบุคลิกภาพทำให้เด็กแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ และทำให้การเรียนดีขึ้นอีกด้วย ช่วงเวลาที่เด็กและผู้ปกครองชมมากที่สุด คือ 18.00-21.00 น. สถานีโทรทัศน์ที่ชมมากที่สุด คือ ช่อง 9 รายการที่เด็กชมมากที่สุด คือ รายการบันเทิง ส่วนผู้ปกครองชมรายการบันเทิงและวิชาการ และยังเห็นว่า รายการที่มีประโยชน์สำหรับเด็กควรจัดในรูปของรายการบันเทิงที่สอดแทรกวิชาการ หรือความรู้ควบคู่กันไป

ศิรณา ทองเสวต (2518 : 70-77) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ "ความคิดเห็นของอาจารย์และนักเรียนสาขาสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการอ่านหนังสือพิมพ์รายวัน ความสนใจในเนื้อหาประเภทต่าง ๆ ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ และความเหมาะสมในปริมาณเนื้อหาในหนังสือพิมพ์ใช้ตัวอย่างประชากรเป็นอาจารย์ 68 คน และนักศึกษา 574 คน จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ผลการวิจัยปรากฏว่า อาจารย์และนักศึกษาสนใจข่าวการเมือง บทความ และบทวิจารณ์มากที่สุด เพราะมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ต่อการเรียนการสอน ช่วยกระตุ้นให้มีความคิดริเริ่ม และเข้าใจสังคมได้ดี ส่วนการโฆษณาสินค้า และแจ้งความทั่วไปของเอกชน หรือรัฐเกี่ยวกับธุรกิจ จะให้ประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าความรู้ทางเศรษฐกิจปานกลางเท่านั้น แต่มีประโยชน์มากเกี่ยวกับการได้รู้ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทางธุรกิจ ซึ่งมีผลให้รู้จักผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ คีขึ้น แต่ก็ควรให้น้อยลง ไม่ควรใช้ข้อความ และภาพที่มุ่งให้ความบันเทิง ส่อไปในทางลามกอนาจาร ทำลายศีลธรรม และวัฒนธรรม และควรจะเว้นการโฆษณาที่เกินความจริง

ประหยัด สายวิเชียร (2519 : 51-54) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้ประโยชน์จากแหล่งชุมชน ประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษา ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดเชียงใหม่" มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ของแหล่งความรู้ชุมชนศึกษาถึงขอบเขต ลักษณะการใช้ ปัญหา และอุปสรรค ตลอดจนข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะของครู นักเรียน และเจ้าหน้าที่ประจำแหล่งความรู้ชุมชน ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังตัวอย่างประชากรที่เป็นครูผู้สอนสังคมศึกษา 30 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 300 คน และเจ้าหน้าที่ประจำแหล่งความรู้ชุมชน 10 คน รวม 340 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า

ประเภทของแหล่งชุมชนที่นิยมใช้มากที่สุด คือ สิ่งที่อยู่ตามธรรมชาติ เอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และภาพยนตร์ แหล่งความรู้ที่ใช้น้อยที่สุด คือ ศูนย์การคมนาคม สถานกงสุล หรือสำนักงานของชาวต่างประเทศ วิธีการใช้แหล่งความรู้ชุมชนมากที่สุด คือ ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม เช่น ค้นคว้าจากห้องสมุด การชมภาพยนตร์จากแหล่งความรู้ทางสังคมศึกษา ปัญหาและอุปสรรคที่พบมากที่สุด คือ เรื่องเวลาไม่มีเพียงพอ และตัวอย่างประชากรเห็นพ้องต้องกันว่า แหล่งความรู้ชุมชนมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษามาก

ฉัตรชัย ยังพลพันธ์ (2520 : 82-86) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในกรุงเทพมหานคร" ความมุ่งหมายในการวิจัย คือ เพื่อสำรวจค่าใช้จ่ายในการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา รูปแบบของรายการที่มีคุณภาพ สักส่วนของรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา เมื่อเทียบกับรายการความรู้ทั่วไป รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความสนใจ ความรู้ และประโยชน์ที่ได้รับจากรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ค่าเป็นกรโดยวิธีสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร และฝ่ายเทคนิค ของสถานีโทรทัศน์ทั้ง 4 สถานี สัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาโดยตรง รวมทั้งสร้างแบบสอบถาม ใช้กับตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียน นิสิต-นักศึกษา และประชาชน จำนวน 550 คน ผลปรากฏดังนี้ จากการสัมภาษณ์การผลิตรายการควรมีงบประมาณค่าใช้จ่ายมากกว่านี้ การใช้แถบบันทึกภาพ (Video tape) มีความจำเป็นสำหรับการผลิต ลักษณะรายการควรถูกจัดในรูปละคร ภาพยนตร์ และมีสาขิตประกอบการอธิบายบ้าง และจำนวนรายการที่มีอยู่มีน้อยมากเมื่อเทียบกับรายการอื่น ส่วนจากแบบสอบถามสรุปได้ว่า ช่วงเวลาในการชมรายการโทรทัศน์ คือ เวลา 18.00-21.00 น. รายการที่มีคนสนใจมาก คือ รายการที่ใช้ความเพลิดเพลิน และเป็นการศึกษาด้วย

คลฤดี ยั่งยืน (2524 : 83-86) ได้ศึกษา "ความต้องการของเยาวชนที่มีต่อรายการโทรทัศน์เพื่อศึกษานอกโรงเรียน ภาคกลางวัน" โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อสำรวจความต้องการรายการโทรทัศน์เพื่อศึกษานอกโรงเรียน ภาคกลางวันของเยาวชน ประเภท และรูปแบบของรายการโทรทัศน์ แนวโน้มในการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อศึกษานอกโรงเรียนภาคกลางวัน และเป็นแนวทางในการจัดรายการดังกล่าว ค่าเป็นกรวิจัยโดยวิธีสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ฝ่ายผลิต รายการโทรทัศน์ทั้ง 4 สถานี และส่งแบบสอบถามไปยังเยาวชน อายุ 10-18 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร

รวม 500 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ปริมาณรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่เพียงพอกับความต้องการ เยาวชนมีความต้องการให้รายการมีความยาวประมาณ 1 ชั่วโมง โดยเนื้อหาสาระควรเป็นความรู้ที่นำไปสัมพันธ์กับบทเรียนได้ และความรู้ที่ชมมาก คือ ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ และรายการที่ควรจัด คือ การถาม-ตอบปัญหา ส่วนผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ มีความคิดเห็นว่า รายการที่ควรจัด คือ รายการเพื่อเด็กและเยาวชน และสำหรับแม่บ้าน และผู้วิจัยเห็นว่าทุกสถานีได้พยายามที่จะส่งเสริมรายการนี้เพื่อช่วยส่งเสริมความรู้แก่ประชาชน และเยาวชน ให้ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ปาริชาติ พุกน้อย (2525 : 68-69) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูภาษาไทยเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชน ที่มีต่อการใช้ภาษาไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูภาษาไทยเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชน ที่มีต่อการใช้ภาษาไทย ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร" โดยผู้วิจัยได้ทำแบบสอบถาม 1 ชุด ตามครูภาษาไทย จำนวน 186 คน จากโรงเรียนรัฐบาล 15 แห่ง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ คือ ครูภาษาไทย เห็นว่าสื่อมวลชนช่วยส่งเสริมการใช้ภาษาไทยของนักเรียนในด้านการฟัง อ่าน พูด และเขียน ในระดับปานกลาง เกี่ยวกับด้านการฟัง ส่งเสริมความคิดเห็นใหม่ ๆ จากการฟังข่าวสาร บทความ และความรู้ที่อยู่ในระดับมาก สื่อมวลชนช่วยส่งเสริมในด้านการฟัง พูด และอ่านของนักเรียนทำให้เห็นตัวอย่างการใช้ภาษาทั้งที่ดีและไม่ดี แบบอย่างศิลปะการอ่านชนิดต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ทั้งยังช่วยส่งเสริมในด้านการออกเสียง ร, ล และ อักษรควบกล้ำอยู่ในระดับมาก ส่วนการส่งเสริมการเขียนสำนวนที่เหมาะสม การใช้คำ สะแลง คำพุ่มเพื่อย และภาษากำกวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ครูภาษาไทยมีความเห็นว่า สื่อมวลชนมีประโยชน์อยู่ในระดับมาก ผลงานวิจัยนี้ พบว่า นอกจากสื่อมวลชนมีส่วนช่วยปรับปรุงบุคลิกภาพเยาวชนด้านการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เพราะทำให้นักเรียนเป็นผู้สนใจข่าวสารใหม่ ๆ ซึ่งเท่ากับเป็นผู้มีความรู้ด้านสังคมศาสตร์ทุกแขนงอีกด้วย

บัวรุ่ง สุขพรรณ (2526 : 203-206) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของสื่อมวลชนในการเผยแพร่ และปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ต่อเยาวชนไทย" โดยศึกษาจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสังกัดส่วนกลาง กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

จำนวน 104 โรงเรียน เก็บตัวอย่างนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับ ม.4 - ม.6 จำนวน
แบบสอบถาม 1000 ตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า

1. นักเรียนได้รับข่าวสารเกี่ยวกับค่านิยม และคุณธรรม จากสื่อมวลชนประเภท
วิทยุ และโทรทัศน์มากที่สุด ได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ และสิ่งพิมพ์น้อย

2. ค่านิยม พื้นฐาน และคุณธรรม นักเรียนนำไปใช้มากที่สุด คือ การแสดง
ความรักชาติ และเทิดทูนศาสนา และพระมหากษัตริย์ รองลงมา คือ ค่านิยมเกี่ยวกับ
การพึ่งตนเอง การขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ การประหยัดและการออม การมี
ระเบียบวินัย และเคารพกฎหมายและการปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา

3. นักเรียนจะจัดกิจกรรม และนิทรรศการเพื่อเผยแพร่คุณธรรม และค่านิยม
พื้นฐานในโรงเรียนอย่างน้อยปีละ 6 ครั้ง ทั้งในโอกาสวันสำคัญของทางราชการและวัน
สำคัญทางศาสนา ส่วนการเผยแพร่ความรู้นั้น ส่วนใหญ่นักเรียนจะเผยแพร่แก่เพื่อน ๆ ใน
โรงเรียน และญาติในครอบครัว

4. ความถี่ในการรับข่าวสารค่านิยม และคุณธรรม ส่วนใหญ่นักเรียนจะได้
รับข่าวสารทุกวันจากวิทยุและโทรทัศน์ ส่วนเนื้อหาของสื่อมวลชนนี้ นักเรียนขอให้เพิ่ม
เนื้อหาในหนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ให้มากขึ้น เพราะปัจจุบันมีน้อย หรือไม่มีเลยสำหรับวิธีการ
เผยแพร่ นั้น นักเรียนขอให้ใช้รูปแบบในการเผยแพร่คุณธรรม ให้ใช้ความรู้สึบบันเทิง
มากที่สุด ใช้ประเภทเพลงลูกทุ่ง และใช้รายการแสดงประกอบ

5. นักเรียนขอให้รัฐบาลกำหนดนโยบายการใช้สื่อมวลชนที่แน่นอนและมากขึ้น
ให้มีการตรวจคัดกรองเนื้อหา โดยต่อเนื่อง ใช้ข้อความและภาพง่าย ๆ แทรกคำภานิต คำสอน ไว้ใน
ภาพยนตร์การ์ตูนและภาพยนตร์บันเทิง และให้มีการประกาศสุภาษิตคำขวัญ เกี่ยวกับค่านิยม
ทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์ทุกแห่งเป็นประจำทุกชั่วโมง ในช่วงเวลาที่เปลี่ยนรายการด้วย

ส่วนการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้ แถบบันทึกภาพ (Video tape) แถบ-
บันทึกเสียง (Tape) ภาพนิ่ง (Slide) แผ่นภาพโฆษณา (Poster) ฯลฯ ซึ่ง
นอกเหนือจากสื่อมวลชนหลัก คือ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และ
สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ แล้ว ยังไม่พบว่า มีการสำรวจ หรือศึกษาวิจัย เพื่อนำมาใช้ในด้านการเรียน
การสอน โดยตรง

งานวิจัยในต่างประเทศ

จากงานวิจัยเรื่อง "A Study of Mass Communication Media Influence Upon the Adult Learner-Implications for Programming" ของ คาร์ล เออร์วิน บราซ (Carl Irwin Brahce 1969 : 601) ทำการศึกษาอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อคักศึกษาผู้ใหญ่ ชายหญิง ซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว เพื่อสำรวจหาความสำคัญของ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวารสารต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นสื่อการเรียน โดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) จากตัวอย่างประชากร 511 คน พบว่า (1) แม้ว่าโทรทัศน์ และวิทยุ จะมีอิทธิพลมาก แต่นักศึกษาผู้ใหญ่ก็ยังให้ความสำคัญของ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวารสารต่าง ๆ มากกว่า เพื่อค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้ (2) นักศึกษาให้ความสำคัญต่อข้อมูลที่ได้รับ (3) สื่อมวลชนให้ประโยชน์ในทางบวก คือ ทำให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของวิชาต่าง ๆ ที่ศึกษาอยู่จากการศึกษาสื่อมวลชนซึ่งมีประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะ "ข่าว" สัมพันธ์กับรายการทางสื่อมวลชนในซีวีกประจำวัน (4) พบว่า นักศึกษาเป็นผู้ได้ประโยชน์จากข่าว และข้อมูลที่สำคัญจากสื่อมวลชนมากกว่าผู้คนทั่วไป (5) การบริการจากสื่อมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หนังสือพิมพ์ และวารสารต่าง ๆ ได้รับความกล่าวถึงมากกว่าการบริการจากหน่วยบริการการศึกษาผู้ใหญ่ หน่วยบริการข้อมูลระดับอาชีพ หรือแหล่งที่เลือกสรรแล้วอื่น ๆ ทั้งนี้จะพบว่า สื่อมวลชนเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิที่สนองความต้องการอันเจาะจงได้ (6) สื่อมวลชนช่วยให้เกิดความสัมพันธ์แก่นักศึกษาผู้ใหญ่ในทางบวก โดยใช้เป็นแหล่งหาความรู้ในวิชาที่กำลังศึกษาอยู่ โดยการใช้เวลาที่ว่างทำกิจกรรมนั้น

ซาลบาซ หลุยส์ คาร์ล (Saalbach Louis Carl 1980 : 3772-A) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "Jack Gould: Social Critic of the Television Medium 1947-1972" ซึ่งเป็นการศึกษาบทวิจารณ์โทรทัศน์ของ Jack Gould จากหนังสือพิมพ์ New York Times ซึ่งได้แสดงความคิดเห็นทางค่านิยมอย่างรุนแรง Gould ได้แสดงความคิดเห็นว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่มีอิทธิพลอย่างประมาทมิไค่นั้น จะต้องไม่เป็นการบันเทิงมากเกินไป เขาเชื่อว่า สื่อโทรทัศน์จะต้องพยายามให้มีความรับผิดชอบทางค่านิยม นอกจากสาระบันเทิงแล้ว รายการโทรทัศน์ควรจะให้มีการนำเสนอในค่านิยม และมีการสาระสำคัญอย่างมีสุนทรียภาพ

งานวิจัยของ ชาลมาซ พยายามศึกษารายการต่าง ๆ โดยอาศัยข้อวิจารณ์ของ Gould ว่า รายการต่าง ๆ นั้น ได้บรรลุจุดประสงค์ทางค่านิยม และวัฒนธรรมของสื่อมวลชน หรือไม่ รายการต่าง ๆ นั้น ได้แก่ ละครที่มีความสำคัญทางค่านิยม การดัดแปลงผลงานอมตะทางวรรณคดี รายการศิลปดนตรี รายการสัมภาษณ์หรือพูดคุยข่าว สารคดี และรายการสำหรับเด็ก ๆ Gould ให้ความสำคัญของรายการข่าว และสารคดี มากเป็นพิเศษ และเสนอแนะว่า ควรให้สาระที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันมากที่สุด จากข้อวิจารณ์ของ Gould เกี่ยวกับสื่อประเภทนี้ พบว่า เขาพยายามส่งเสริมให้รายการต่าง ๆ นั้นได้สนองตอบผู้ชมตามความต้องการค่านิยม วัฒนธรรม และการบันเทิง

บาอิสสา มิคัล (Baissa Mikal 1982 : 2820-A) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "Radio Ethiopia: Broadcasting in a Multi-Ethnic Society 1928-1974" ซึ่งเป็นการศึกษาถึงการกระจายเสียงในสังคมที่มีผู้คนหลายเผ่าพันธุ์อาศัยอยู่ในประเทศเอธิโอเปีย ได้สรุปว่า สถานีวิทยุแห่งเอธิโอเปีย ให้ความสำคัญยิ่งในการส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในด้าน วัฒนธรรม และภาษาเพื่อการสร้างชาติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยใช้สื่อที่เป็นภาษาเดียวกัน นั่นคือภาษา แอมฮาริค (Amharic) จากงานวิจัยแสดงให้เห็นว่า ในประเทศที่สื่อมวลชนต่าง ๆ ยังไม่มีบทบาทมากนัก นับว่าสื่อมวลชนประเภทวิทยุกระจายเสียง มีอิทธิพลสูงในทางสังคม โดยสามารถใช้สื่อทางภาษาให้เป็นประโยชน์ในการรวมชาติได้ จึงนับว่าวิทยุกระจายเสียงมีอิทธิพลต่อการรวมความคิดของคนในชาติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ควิวะเทค แคธี เครนคัล (Kwiatek Kathy Krendl 1982 : 3148-A) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "Television as Entertainer and as Educator: Processing and Reconstructing Narrative Content" เพื่อสำรวจธรรมชาติของการตอบสนองต่อเนื้อหาของรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับเรื่องการจัด และการสร้างสิ่งเร้าที่บันทึกภาพโทรทัศน์เอาไว้ โดยทำการศึกษาในสภาพแวดล้อมที่กำหนดให้ ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนระดับชั้น 5 จำนวน 60 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ให้ชมรายการภายใน 15 นาที และให้ตอบคำถามลักษณะเปิด (Open-ended) ในภายหลัง เกณฑ์ในการวัดผลนั้น ประเมินทั้งความจำทั่วไป และความเข้าใจระดับลึกซึ้ง ปรากฏว่า ตัวแปรอิสระไม่มีผล

ต่อความจำระดับพื้นฐาน แต่มีผลต่อการเรียนรู้และกระบวนการที่ลึกซึ้งลงไป การจัดเนื้อหาวิชาทำให้เกิดความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดระหว่างกลุ่ม จากการวิเคราะห์ต่อไป เกี่ยวกับการเพิ่มรูปแบบ การนำเสนอสถานการณ์ที่ได้รับ และการประเมินลักษณะรายบุคคล ทำให้พบว่า รายการโทรทัศน์ ไม่ได้ทำให้เข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียนในรายวิชาต่าง ๆ มากนัก แต่พบว่า การวิเคราะห์รูปแบบจากปฏิกริยาจากการประเมินรายบุคคล และสถานที่รับรู้นั้น แสดงให้เห็นความสำคัญว่า รายการโทรทัศน์สามารถช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระมากขึ้น จึงสรุปได้ว่า นักวิจัยเริ่มเห็นความสำคัญว่า รายการโทรทัศน์มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ทางค่านี้อาสาเรามากกว่าที่จะให้ผลทางด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม